

OSMANLI DONANMASINDA KÜREKÇİ TEMİNİ VE 958 (1551) TARİHLİ KÜREKÇİ DEFTERLERİ

İdris BOSTAN*

Tersanelerdeki gemi inşasından donanmanın teşkiline kadar gerek teknolojik açıdan ve gerekse insan gücü bakımından Osmanlı donanmasının nasıl bir yapıya sahip olduğunu bilmek özellikle kuruluş ve gelişme dönemi için büyük önem taşımaktadır. Osmanlı donanmasının denizlere açılmasıyla birlikte gemilerin hareket şekline uygun olarak kürekçiye ihtiyaç duyulduğu ve donanmanın büyümesine paralel olarak da kürekçi sayısının devamlı artış gösterdiği tespit edilmektedir.

İlk deniz üssü olması ve XVI. yüzyılın başlarında İstanbul'daki Tersane-i Âmir'e'nin inşasına kadar bu özelliğini sürdürmesi sebebiyle Gelibolu'daki tersane ile donanmanın yapılanması konusundaki bilgilerimiz daha sonraki yüzyıllarda karşımıza çıkan bazı uygulamaların başlangıcının hangi dönemlere kadar gittiğini göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Bu hususta tesbit edilebilen ilk bilgiler Şevval 879 (Şubat 1475) tarihli Gelibolu tahrir defterindeki kayıtlara dayanmaktadır ve Osmanlı donanması ile tersanenin organizasyonu hususunda oldukça ayrıntılı bilgiler vermektedir¹. Bu tarihte Osmanlı donanması doksanüç kadirga, beş kalyata, onbir kayık, ellidokuz at gemisi ve onüç tüccar gemisinden oluşmaktadır ve gemi personeli olarak kadirgada bin yüz yetmişdört, kalyatada otuz, kayık ve at gemisinde ellidokuz, tüccar gemisinde onüç kişiden oluşan daimi personel bulunmaktadır². Donanmadaki bu görevliler dışında sefere çıktığında gemilere başta savaşçı ve kürekçiler olmak üzere büyük bir insan gücü gerekiyordu. Gemilerdeki savaşçıların tımarlı sipahiler dışında yeniçeri, cebeci ve topçulardan oluştuğu ve sadece sefer esnasında gemilere bindiği bilinmektedir. Kürekle hareket eden donanmanın en büyük insan gücünü teşkil

* Prof. Dr., İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.

¹ Atatürk Kıtaphı, Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 79. s.25-82, 170-175. Ayrıca bk. Halil İnalıcık, "Gelibolu", *EP*², II, London 1965, s. 983.

² Gelibolu'nun Osmanlı denizciliği için önemi ve tersanesinin faaliyetleri konusunda geniş bilgi için bk. İdris Bostan, "Osmanlıların Denizlere Açılma Sürecinde Gelibolu", *Avrupa'ya İlk Adım, Uluslararası Sempozyum*, İstanbul 2001, s. 47-61.

eden kürekçilerin nasıl temin edildiği hususu ise genel olarak bu makalenin konusunu oluşturmaktadır.

Osmanlı donanmasında kürekçilerin esas itibarıyla avarız karşılığı temin edildiği ve daha sonra bunun ocaklık şekline büründüğü görülmektedir. Bunun dışında kürekçi temininde XVI. yüzyılın ortalarından itibaren mahkumlardan³ yararlanıldığı ve XVII. yüzyıldan itibaren ise hodgirifte denilen ücretli mecburi kürekçiler tutulduğu ve ücretle tutulan veya esirlerden oluşan forsa grubunun da önemli bir sayıya ulaştığı bilinmektedir⁴.

Kürekçilerin avarız karşılığı olarak temin edilmesine hangi tarihten itibaren başlandığı kesin olarak bilinmemekle beraber, bunu donanmanın denizlere açılmaya başladığı döneme kadar götürmek mümkündür. Osmanlı İmparatorluğu'nda avarız uygulamasına kuruluş dönemlerinden itibaren rastlanması donanmanın denize açıldığı ilk tarihlerde kürekçilerin de bu usulle karşılanmış olabileceğini hatıra getirmektedir. Osmanlı kaynaklarında kürekçilerin avarız karşılığında toplandığına dair yer alan ilk bilgiler, Rebi'ülâhır 907(Ekim1501)'de Midilli adasını işgal eden Venedik'e karşı hazırlanan Osmanlı donanmasına kürekçi temini ile ilgilidir. Dönemin bazı Osmanlı kaynaklarının⁶ kürekçinin avarız karşılığı olarak ilk defa bu sefer sırasında alındığını kaydetmesi, kürekçi teminindeki ilk avarız uygulamasının⁷ bu olduğunu düşündürmüştür. Halbuki yine dönemin başka kaynaklarında⁷ konu ile ilgili verilen bilgiler dikkatle incelendiğinde bunun avarızın ilk ihdası olmadığı,

³ Osmanlı İmparatorluğu'nda bazı suçların kürek cezasına çarptırılması usulü XVI. yüzyılın ortalarına doğru uygulanmıştır. Bu konu ile ilgili tesbit edilebilen ilk ferman, Diyarbekir beylerbeyi Ayas Paşa'ya gönderilen Evâsıt-ı Safer 957 (1-10 Mart 1550) tarihli olup Ruha kalesi kethudasının hapsedirdiği kimselerin kürek çekmek üzere İstanbul'a gönderilmesi ile alakalıdır (A. DVN, dos. 3/5).

⁴ Kürekçilerin temini ile ilgili özellikle XVII. yüzyıldaki uygulamalar konusunda geniş bilgi için bk. İdris Bostan, *Osmanlı Bahriye Teşkilatı: XVII. Yüzyılda Tersâne-i Âmire*, Ankara 1992, s. 187-224.

⁵ Avarız vergisinin İlhanlı, Selçuklu ve Anadolu Beylikleri'nde de uygulandığı konusunda bk. İ. H. Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti Teşkilatına Medhal*, Ankara 1970, s. 149, 151, 170, 172, 173; Ö. L. Barkan, "Avarız", *İA*, II, 14.

⁶ Mesela Matrakçı (*Tarih-i Sultan Bayezid*, TSMK, Revan 1272, vr. 28a), Katib Çelebi (*Tuhfetü'l-kibar fî Esfari'l-bihar*, haz. O. Ş. Gökyay, İstanbul 1973, s. 33), Karaçelebizâde, (*Ravzatü'l-ebâr*, Bulak 1248, s. 394) ve nihayet Hammer (*Devlet-i Osmâniye Tarihi*, trc. M. Atâ, İstanbul 1330, IV, 49) gibi tarihçilerin kaydettiği bilgiler bu şekildedir. Midilli kuşatmasına karşı hazırlanan donanma için 50.000 kürekçi toplandığı konusunda Firdevsî'nin (*Kutub-nâme*, Ankara 1980, s. 178) verdiği bilginin mübalağalı olduğu anlaşılmaktadır.

⁷ *Anonim Tevârih-i Âl-i Osman*, F. Giese Neşri, haz. N. Azamat, İstanbul 1992, s.131; *Târih-i Âl-i Osman*, haz. Mustafa Karazeybek, (İ. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1994, s. 237.

sadece acele olarak kürekçiye ihtiyaç duyulması sebebiyle daha önce avarız vermeyen İstanbul halkından da avarız karşılığı azab ve kürekçi toplanması üzerine ortaya çıkan yeni bir durum olduğu anlaşılmaktadır.

Bu tarihten öncesine ait kürekçi temini ile ilgili bazı arşiv kayıtları, avarız karşılığı kürekçi toplanmasının daha önce de uygulandığını göstermektedir. Nitekim XV. yüzyılda Osmanlıların denizlerdeki gücünü giderek arttırması ve Gelibolu'yu üs edinerek kısa sürede yüzden fazla kadirga türü gemiye sahip olması kürekçiye olan ihtiyacı da arttırmıştı. 879(1475) tarihli Gelibolu defterine göre, Gelibolu bölgesindeki halkın bir kısmı avarız, haraç ve ispençe gibi vergilerden muaf olma karşılığında donanma gemilerinde kürek çekmekle görevlendirilmişlerdi. Tamamı gayri müslimlerden oluşan kürekçilerin bir kısmı Gelibolu şehrinde, bir kısmı ise köylerinde oturuyorlardı. Gelibolu'da kırkbir kürekçi, şehir merkezine bağlı Hora köyünde seksensekiz kürekçi, Ganos köyünde kırkyedi kürekçi olmak üzere yüz yetmişaltı kürekçi daimî olarak bu hizmeti yapıyorlardı. Yine Gelibolu'ya bağlı Eceovası nahiyesine bağlı Kırte'de onbeş, Maydos'ta yüz iki kürekçi de aynı şekilde görevli idiler. Böylece Gelibolu sancağında toplam ikiyüz doksanüç kürekçi, donanmanın sefere çıkması halinde kürek çekmekle sorumlu idiler. Hatta Gelibolu tahrir defterinde kayıtlı bazı bilgilerden bu kürekçilerin oğullarının da daha sonra kürekçi olarak donanmaya katıldıklarına dair bilgiler bulunmaktadır⁸. Muhtemelen Gelibolu kürekçileri tecrübeli olmaları hasebiyle kapudan-ı deryanın gemisinde kürek çekiyorlardı.

Gelibolu örneği dışında 891(1486)⁹ senesinde rasladığımız ve daha sonra İnebahtı (905/1499) ve Moton (906/1500) seferleri¹⁰ için tutulduğunu tesbit ettiğimiz kürekçi kayıtlarına ait bazı örnekler de bu konuyu aydınlatmaya yarayacak mahiyettedir. Bunlardan 891(1486) tarihli olan kürekçi defteri, o dönemde henüz üç eyaletten oluşan Osmanlı İmparatorluğu'nda Anadolu, Rumeli ve Rum vilayetlerinden alınan kürekçileri göstermektedir. Evâhır-ı Cumâdelülâ 891 (24 Mayıs-3 Haziran 1486) tarihli bir fermana göre, bu üç vilayette kürekçi verecek sancaklar ve bu sancaklarda yer alan kazalar belirlenmiş, müslümanlardan her yirmidört hane, gayri müslimlerden ise onsekiz hane bir kürekçi vermekle yükümlü tutulmuş ve kürekçilere maaş olmak üzere her haneden otuz akçe toplanmak suretiyle her kürekçinin bir aylık maaşı temin edilmiştir. Buna göre, Anadolu Vilayeti'nden 8304, Rumeli Vilayeti'nden 5369 ve Rum Vilayeti'nden 869 kürekçi olmak üzere toplam 14.542 kürekçi

⁸ Bostan, *Gelibolu*, s.54-55

⁹ BOA, *Müteferrik Defterler*, nr. 36806, s.150-151.

¹⁰ Kamil Kepeci (KK), 2544, s. 2; *Müteferrik Defterler*, nr. 36806, s.290, 292.

alınmıştır¹¹. Bu kürekçilerden kaçının müslim ve gayri müslim olduğu ayırt edilememektedir. Bu kayıtlar göstermektedir ki, Osmanlı Devleti'nde bu dönemde kürekçiler avarız karşılığı toplanmaktadır.

XV. yüzyıl sonu ve XVI. yüzyılın başında arka arkaya Venedik'e karşı vuku bulan İnebahtı ve Moton deniz seferlerinin kürekçi toplanmasına büyük tesiri olduğu görülmektedir. Kürekçiye duyulan ihtiyacın giderek artma göstermesi bu sırada toplanan kürekçilerle ilgili bazı bilgilere ulaşmamıza yardımcı olmaktadır. Muharrem 906 (Ağustos 1500)'da fethedilen Moton için yapılan sefer hazırlıkları ile ilgili 1 Şevval 905 (30 Nisan 1500) tarihli bir ferman, Karaferye, Siroz ve Satılmış kazalarından toplanacak kürekçilere ait bilgiler vermekte, onların hangi şartlarda toplanacağı konusuna ışık tutmaktadır. Bunlardan Karaferye kazasında nüfusun gayrimüslim olduğu, bu sebeple onsekiz haneden bir kürekçi alındığı ve her kürekçi için hane başına yirmialtı akçe toplandığı anlaşılmaktadır. Karaferye'den alınan kürekçilerin yevmiyesi üç, başlarında bulunan reislerin ise altı akçe idi. Buna göre tamamı üçyüz elliüç kürekçi ve altı reisten oluşan kürekçilere dört aylık maaş olarak toplam 132.120 akçe ödenmişti¹². Siroz kazasındaki uygulama da benzer özellikler taşımaktadır ve bu kazadan yedisi reis olmak üzere üçyüz kırk kürekçi alınmış, dört aylık mevacibleri için ise 124.920 akçe ödenmişti¹³. Satılmış kazasından toplanan yetmişüç kürekçinin ise tamamı müslüman olup, yevmiyeleri dört akçe idi. Bu kayıttan köy ahalisinin kürekçilere kefil olduğu, on kürekçinin yolda kaçtığı ve dört kürekçinin ise hasta olduğu anlaşılmaktadır¹⁴. Yine 906 (1501) tarihli Ahkam defterinde yer alan bazı hükümler de kürekçi alımının bir avâız vergisi olduğunu göstermektedir¹⁵.

¹¹ *Müteferrik Defterler*, nr. 36806, s.150-151. Bu kayıtlarda yekün kürekçi sayısı bulunmakla beraber sadece Kastamonu, Biga ve kısmen Bolu sancaklarına ait ayrıntılı bilgi yer almaktadır.

¹² Karaferye'nin 6006 hanesinden kürekçi maaşı için 156.156 akçe toplanmış, bunun 127.080 akçesi üçyüz elliüç kürekçiye, 5040 akçesi ise kürekçilerin başında görevlendirilen altı reise dört aylık maaş olarak ödenmiş ve diğer bazı masraflar çıkarıldıktan sonra kalan 23.872 akçe de 27 Şa'ban 906(18 Mart 1501)'da Hazine'ye intikal etmiştir (*Müteferrik Defterler*, nr. 36806, s. 290). Peksimed için ise aynı sefer sırasında İştib kazasından her on hane için altı kantar pekşimed (*Aynı defter*, s. 758), Moton seferi hazırlıkları için Avlonya ve Prevez'de inşa edilen gemilere Ayazmend'den kalafatçı ve neccar istenmiş ancak sadece onaltı neccar gönderilmiştir (*MAD*. 23051, s.2, 7).

¹³ Siroz'un 5263 hanesinden kürekçi maaşı olarak 136.838 akçe toplanmış, dört aylık kürekçi maaşı ve diğer masraflar düşüldükten sonra kalan 11.448 akçe ise 2 Ramazan 906 (22 Mart 1501)'da Hazine'ye intikal etmiştir (*Müteferrik Defterler*, nr. 36806, s.292).

¹⁴ Bu kürekçilere ne kadar maaş ödendiği ve kaç haneden toplandığı kaydedilmemiştir (KK. 2544).

¹⁵ İ. Şahin-F. Emecen, *II. Bayezid Dönemine Ait 906/1501 Tarihli Ahkâm Defteri*, İstanbul 1994, h. 47, 86, 144, 202, 211, 352, 396.

Barbaros Hayreddin Paşa'nın kapudan-ı deryalığa getirilmesinden sonra Osmanlı donanması daha güçlü ve organize bir şekilde denizlere açıldı. Barbaros, bu göreve geldiği ilk senede yüz gemiden oluşan bir donanma ile Akdeniz'e giderken 5 Zilka'de 940(18 Mayıs 1534)'da beraberinde 14.975 kürekçi bulunuyordu ve bunlara hazineden sekiz aylık maaşları ödenmişti. Kürekçilerin gündelik ücretleri dört-sekiz akçe arasında değişiyordu ki, bu durum müslüman ile gayrimüslim kürekçilere ödenen farklı maaştan kaynaklandığı gibi başlarında bulunan sorumlulara ödenen farklı ücretten de kaynaklanmakta idi¹⁶. 944(1537)'de Barbaros Hayreddin Paşa'nın denizden, Kanuni'nin de karadan katıldığı Pulya ve Korfu seferi için yüz onyediy kazadan toplanan kürekçilerden çoğu için bedel akçesi alınmıştı. Bu tarihte bedel akçesinin 800 veya 1000 akçe olduğu tesbit edilmektedir¹⁷. Nova kalesinin alındığı 946 (1539) senesinde de donanmaya 23.538 kürekçi katılmıştı¹⁸. Bu sebeple donanmanın büyük seferlerde çok sayıda kürekçiye ihtiyacı olduğu görülmektedir.

XVI. yüzyılın ortalarına ait en mufassal kürekçi kayıtları Trablusgarb seferine aittir. Nitekim 958 (1551) senesinde Akdeniz'e çıkarak Malta adasını topa tutan ve Küçük Malta olarak anılan Gozo'yu yağmaladıktan sonra Trablusgarb'e yönelen Osmanlı donanması için Rumeli ve Anadolu'daki kazalardan kürekçi toplanmıştı¹⁹. Ayrıca Papalık belgelerine yansıyan bilgilere göre de bu seneni başlarında donanmanın kürekçi ve pekşimet temini hazırlıklarını süratle yaptığı dikkat çekmektedir²⁰.

Trablusgarb seferi için toplanan kürekçiler de avarız karşılığı alındığı için buna esas olan hanelerin ve kürekçilerin kaydedildiği defterler tutulmuştur. Bu defterler sayesinde kürekçilerin nerelerden ve hangi şartlarda temin edildiği açık bir şekilde anlaşıldığı gibi söz konusu kazanın tahriri mahiyetinde olan bazı kürekçi avarız defterlerinden o bölgenin nüfus ve sosyal yapısı hakkında da bir fikir sahibi olmak mümkün olmaktadır. Özellikle o bölgenin tahrir defteri

¹⁶ Bu kürekçilere bir gün için 62.600 akçe, sekiz ay için ise 14.273.024 akçe ödenmiştir (KK. 1863, s. 204). Bostan Çelebi, Anadolu ve Rumeli'den toplanan kürekçi ve azab sayısının 30.000 olduğunu belirtmektedir (*Süleymanname*, Süleymaniye Ktp, Ayasofya Bölümü, nr. 3317, vr. 147a-148b, 168a-170a)

¹⁷ *MAD*. 523, s. 574.

¹⁸ *MAD*. 523, s. 560, 564.

¹⁹ XVI. yüzyılda kürekçi toplanan kazalar ile ilgili bazı listeler MD'de bulunmaktadır. 29 Z 980 (2 Mayıs 1573) tarihli kürekçi kazaları (MD. 21, s. 289-294 / 685-696) ile 10 Z 986 (8 Ocak 1579) tarihli liste (MD. 36, s. 56 / 165-171) zikredilebilir. XVII. yy. için bk., Bostan, *Tersâne-i Âmiri*, s. 187-195.

²⁰ Papalık'ın Venedik'teki elçisi Ludovico Beccadelli, İstanbul'da toplanan kürekçiler hakkında bilgi vererek Nisan 1551'de İstanbul'da 1500 kürekçi toplandığını ve bu sayının artmasının beklendiğini rapor etmektedir (M. Arıkan-P. Toledo, *XIV-XVI. Yüzyıllarda Türk-İspanyol İlişkileri ve Denizcilik Tarihimize İlgili İspanyol Belgeleri*, Ankara 1995, s.286.

bulunmaması halinde bölge tarihi için bu defterlerden hane sayımı bulunanların önemi daha da artmaktadır.

Osmanlı Devleti, Trablusgarb seferi için hazırlıklarını oldukça erken bir tarihte başlatmış olmalı ki kürekçi temini için kadınlara fermanlar göndermişti. Mevcut kürekçi defterlerinden tesbit edilebildiği kadarıyla bu sefer için kürekçi ihracı ile ilgili gönderilen en eski hükmün mahalline ulaşma tarihi Evâsıt-ı Muharrem 958 (18-28 Ocak 1551) idi ve Saruhan sancağına bağlı Adala kazasına gönderilmişti²¹. Bu kürekçi defterlerine göre her kaza yirmüç haneden bir kürekçi çıkarmak ve onun bir aylık maaşını vermekle mükellef idi. Sadece Kefe'den yirmiki haneden bir kürekçi toplanmıştı²². 958 (1551) senesinde bütün kazalar kürekçilerini aynen gönderdikleri halde sadece Aydonat kazası kürekçi yerine bedel akçesi göndermiştir. Bu uygulama bize, bu tarihte bir kürekçi bedelinin 1500 akçe olduğunu göstermektedir²³. Kürekçiler toplandıkları kazanın yapısına göre müslüman ve gayrı müslim olabiliyordu. Mevcut örneklerde kürekçilerin büyük çoğunluğunun müslümanlardan temin edildiği görülmektedir. Müslüman kürekçilere aylık maaş olarak 106 akçe verildiği halde, gayrı müslimlere 80 akçe ödenmekte idi. Her kürekçi için haneler durumlarına göre a'lâ, evsat ve ednâ usûlüne göre kürekçinin bir aylık maaşını aralarından toplamakta idiler²⁴.

Kürekçilerin toplanması ve gemilere bindirilmek üzere yetkililere teslim edilmesi kadıların sorumluluğu altında idi. Kürekçi toplanması ile ilgili fermanın kadıya ulaşmasından sonra, fermanla belirtilen şartlarda kürekçiler kazanın idari birimlerine taksim edilir ve her karye, divan, nahiye, mahalle veya cemaat kendi üzerine düşen kürekçiyi çıkarır veya hane sayısı az gelirse bir başka birim ile birleşerek birbirini tamamlar ve kürekçinin maaşını da aralarında taksim edildiği şekilde ödedikten sonra onun kaçmayacağına kefil olur, aksi takdirde bedelini tazmin etmeyi taahhüd ederdi. Bu husus "kefil bi'l-mâl ve bi'n-nefs", "kefil bi'n-nefs ve zararü'l-mâl" veya benzeri şekilde formüle edilmekte²⁵, daha sonra kefillerin adı veya kefil olarak sadece "ehl-i mahalle", "ehl-i karye" veya "ehl-i

²¹ D. MKF. dos. nr. 1/20.

²² Bu kürekçilerden otuzüçü aynen gelmiş ve yirmikisi için de bedel akçesi gönderilmişti (KK. 2549, s. 83-84).

²³ Kırkdört kürekçi vermesi gereken Aydonat kazasının onbeş hanelik Sulu köyü inad ederek bedel akçesi vermemişlerdir (KK. 2549, s. 47-48). Aynı kürekçi vermek istemeyenlerden bedel akçe alınmasına müsaade edildiği 24 Safer 954 (15 Nisan 1547) tarihli Dukakin kadısına gönderilen fermanla da zikredilmiştir (D. MKF. dos. 1/8).

²⁴ KK. 2549, s. 55.

²⁵ MAD, 23301, s. 2-6; KK. 2549, vr. 27a-29a; İbnülemin-Bahriye, nr. 4.

karye zükûru" yazılmakta idi²⁶. Gayrı müslimlerin çoğunlukta olduğu yerlerde müslüman kürekçi için bir müslüman kefil olarak yazıldığı ve bu yeterli bulunduğu halde gayrı müslim kürekçiler için "ahâli-i karye" kefil olarak kabul edilmekte idi²⁷. Kürekçi defterlerinde kürekçi olan şahsın adı ait olduğu mahalle yazılmakta ve adının altında ise kefil kaydedilmekte idi. Kefaletin sebebi kürekçinin kaçması halinde devlete ödenecek bedeli tazmin etmekte Nitekim 958 (1551)'de Nevrekob'tan alınan kürekçilerin kefilleri, gönderdikleri kürekçiler Tersane'ye teslim olmadan kaçtıkları takdirde "kürekçi başına miriye dörtbin akçe ve sâhib-i arz olan ehl-i örfü bin akçe cerime vermek şartıyla" kefil olduklarını kadı ve şahidler huzurunda kabul etmişlerdi²⁸. Bütün bunların sorumlusu olarak kadı bu kürekçileri bir liste halinde deftere kaydeder ve altını tasdik ederdi. Bu defterin aslı kazada muhafaza edilir, bir sureti ya bizzat kendisi veya nâibi tarafından kürekçilerle birlikte İstanbul'a veya istenen yere götürülerek ilgililere teslim edilirdi²⁹. Kürekçiler toplandıktan sonra onar kişilik gruplara ayrılır ve biri odabaşı veya onbaşı olarak belirlenerek her beş grubun yani elli kişinin başına da bir sancakdar verilir³⁰. Kürekçilerin donanma için teslimi esnasında kadı veya nâibi ile birlikte padişah tarafından kürekçi toplamakla görevli olan kul ve reis in de orada hazır bulunması gerekirdi. Bu uygulamalar sırasında bazı problemler yaşandığı, bazı kürekçilerin hasta ve sakat olduğu için gemilere binmediği, bazılarının da maaşlarını alarak kaçtıkları görülmektedir. Bu durumda ise kürekçilerin durumu ve kaçaklarla ilgili teftişler söz konusu olmaktadır.

XVI. yüzyılın başlarından itibaren kürekçilerin temini ve teslimi sırasında bazı güçlüklerle karşılaşıldığı anlaşılmaktadır. Kürekçilerden bazılarının muaf olmaları gerektiği halde, bazılarının ise hasta ve sakat olmalarına rağmen yazıldıkları, bazen ise iltimas veya rüşvetle bir kısım kürekçinin listeden çıkartıldığı, bazılarının ise kaçtıkları tesbit edilmektedir.

Kürekçilerin teslimi sırasında ortaya çıkan problemlerle ilgili ayrıntılı bir örnek Kandıra'ya aittir. 10 Ramazan 906(30 Mart 1501) tarihli bir fermanla Kandıra'dan kürekçi toplanması istenmiş ve hane sayısına göre 294 kürekçi

²⁶ KK. 2549, KK. 2544.

²⁷ D. MKF. dos. 1/13.

²⁸ Evâsıt-ı Muharrem 958 (18-28 Ocak 1551) tarihli sicil kaydı: KK. 2549, vr. 7a.

²⁹ KK. 2544, s.2; 24 Muharrem 954 (16 Mart 1547) tarihinde Eğridir kadısına hitaben yazılan fermanla kürekçilerin naibleri ile birlikte gönderilmesi emrediliyordu (D.MKF, dosya 1/46).

³⁰ KK. 2549, 906(1500)'da Kandıra'dan toplanan kürekçiler bu şekilde düzenlenmişti (*Müteferrik Defterler*, nr. 36806, s.734-736, 741-742). Kandıra kürekçilerinin aynı zamanda azab olarak zikredilmiş olması onların savaşçı olarak da kullanıldıklarını göstermektedir.

yazılmıştır. Kürekçilerin teslimi sırasında yapılan yoklamada ise, bunlardan 286'sının mevcut olduğu, ikisinin asıl kürekçi yerine bedel olarak geldiği, bir kişinin kaybolduğu, birinin kaçtığı ve altısının hasta olduğu tesbit edilmiştir. Bu konuda bilgi vermek üzere kadından açıklama istenmesi üzerine ise Kandıra'da kereste temini ile meşgul olan kadının bizzat gelmediği ve yerine adamı ile kürekçi temini için padişah adına bölgeye gitmiş olan kul ve bölgeden seçilen reis'in hazır olduğu anlaşılmıştır. Bu görevliler uygulamaların sebepleri hakkında adeta ifade vermiş, hatta sonunda suçlu buldukları için cezalandırılmışlardır. Yapılan bu teftiş, kürekçi temininin ne derece sıkı tutulduğunu göstermektedir.

Bu teftiş sırasında mevcut kürekçilerden ikisinin niçin başkalarının yerine kürekçi geldiği yetkililere sorulmuş, kadının adamı olan Yusuf, birinin evli olduğu, diğerinin ise yolda hastalandığı için yerine kardeşlerinin geldiğini, bunların "yarar yiğit", ve "henüz genç oğlan yiğit" olduğunu belirterek kürek çekme konusunda bir problem teşkil etmeyeceklerini savunmuştur.

Hasta olduğu için donanmaya katılmayan altı kürekçiden Fazlullah'ın, yolda hastalandığından Darüşşifâ'da yattığı ve bu sebeple yoklamaya gelmediği, Demirhan'ın yoklama sırasında hasta olduğu, Bahadır'ın yolda ayağından rahatsız olduğu anlaşılmıştır. Kolu sakat olan Mehmed'in, kürekçi yazılırken kaçtığı için kolunun görülmediği söylenmişse de kendisi buna karşı çıkmıştır. Hamza, sakat kolunu gösterdiği halde yazıldığını iddia etmişse de, yazım sırasında kaçtığı, sonra gelip kolunu gösterdiği ancak yerine sağlam birisini bulamadığı belirtilmiştir. Yine hasta olan Veliyyüddin'in kaçan oğlunun yerine onu bulması amacıyla yazıldığı ileri sürülmüş, o ise oğlundan haberi olmadığını, zorla getirildiğini belirtmiştir.

Bu uygulamalardaki belirsizlik ve karşılıklı ifadelerdeki çelişki, teftiş yürütenleri rahatsız etmiş olmalı ki, bilgi ve hesap vermek üzere kadının kereste işini derhal tamamlayarak gelip açıklama yapması gerekmiştir.³¹

Kürekçi temininde görülen benzer uygulamalar İznikmid, Gebze, Yoros ve Şile kadılikları için de söz konusu olmuştur. Bunlar arasında Gebze örneği de söz konusu edilmesi gereken ilginç bilgiler ihtiva etmektedir.³² Gebze kazasından 1 Ramazan 906 (21 Mart 1501) tarihli ferman gereğince kürekçi

³¹ Benzer bir kayıt da İznikmid için tutulmuştur. İznikmid'den gelen kürekçi sayısı yüz elli dördür ve bunlardan ikisi ulak atı besledikleri, biri köle olduğu ve üçü de hasta olduğu için teslimattaki yoklamada eksik bulunmuşlardır (*Müteferrik Defterler*, nr. 36806, s.697). Kandıra'dan toplanan kürekçilerin hangi köylerden ne kadar temin edildiği *Müteferrik Defterler*, nr. 36806, s.734-742, 746-752'de bulunmaktadır.

³² Altmış kürekçisi olan Yoros ile ikiyüz kırkdokuz kürekçisi olan Şile kazasında da kısmen benzer meseleler olmuştur (*Müteferrik Defterler*, nr. 36806, s.719-720).

toplanması için padişah adına Karagöz Bey ile reis Mehmed b. Ahmed görevlendirilmiş, ancak toplanan 219 kürekçiden altısı kaybolmuş, biri kaçmış, biri ulak atı beslediği için kürekçi yazılmasına itiraz etmiş, yedi kişinin de hasta ve işe yaramaz oldukları görülmüş, bu sebeple kadı ile diğer sorumlular teftiş tabi tutulmuşlardır. Teftiş yürüten kişinin bizzat Gelibolu sancakbeyi kapudan-ı derya Küçük Davut Paşa olduğu özürli kürekçilerin açıklamaları sırasında geçen ifadelerden anlaşılmaktadır.

Gebze kürekçilerini kadı bizzat teslim ettiği için teftişte kul ve reis ile birlikte hazır bulunmuş ve yapılan soruşturmada esas itibarıyla avarızdan muaf olanların, hasta ve sakatların, asıl yerine bedel kürekçilerin niçin yazıldığı üzerinde durulmuştur. Bedel gelen yedi kürekçi ile ilgili kadı, kürekçiler cemaat halinde geldiği için bu durumu yoklama sırasında farketmediğini söylemiştir.

Vakıf reayası olan on kürekçinin ise Ebû Eyyüb-ı Ensârî, Şeyh Muhyiddin, Medine-i Münevvere ve Şehzade vakıflarına, onikisinin ise Üsküdar halkından olduğu tesbit edilmiştir. Gebze kadısı, avarızdan muaf olanların kürekçi yazılması hususunda sadrazam Mesih Paşa'ya danıştığı ücretle tutuldukları için yazabileceklerini söylediğini ve bu sebeple uygulamayı avâriz saymadığını belirtmiştir. Ayrıca ulak atı besleyen Pir Hamza'nın da muaf olması gerektiği halde ücretli olduğu için avâriz sayılmadığını belirtmiştir.

Bu teftiş sırasında, kadıya fermanlarda sağlam ve güçlü kuvvetli kimselerin kürekçi alınması gerektiği belirtildiği halde, hasta ve sakat yedi kişiyi kürekçi yazma sebebi sorulmuştur. Bunlardan Musa için kadı, aslında oğlu yazıldığı halde yoklamada babasının geldiğini, Şeyh Muhyiddin vakıf reayasından olup oğlunun yerine gelen ve sakat olduğu için Kemal Reis tarafından gemiye kabul edilmeyen Yusuf hakkında ücretli olduğu için avarız sayılmadığını söylemiştir. Bununla beraber İskender'in görülmeden, Ahmed'in talebe olan oğlunun yerine, Selman'ın hasta ve sakat olmasına rağmen yazıldığı anlaşılmıştır. Diğer hastalardan Yusuf ve Üveys ise teftişte hazır bulunmamışlardır.

Bu istintak tamamlandıktan sonra kürekçilerden Durmuş, Kapudan Küçük Davud Paşa'ya giderek nefsi Gebze'den beş kişinin önce kürekçi yazıldığı halde sonra çıkartıldığı ve onların yerine fermana aykırı olarak Medine evkafından olmalarına rağmen kendilerinin yazıldığını söylemiş ve şikayette bulunmuştur. Kadı, bu kürekçilerle ilgili verdiği cevapta, İvaz'ın Yakup Paşa'nın terzisi olduğunu, Hasan'ın reisin beğenmediğini, Ahmed'in zayıf ve fitk hastası olduğunu, Mustafa'nın dizinden rahatsız ve yaralı olduğunu öne sürmüştür. Mustafa için ise kadı, reisin beğenmediğini, reis evinde oturdukları kimsenin isteği ile çıkartıldığını, kul ise buna rüşvetin sebep olduğunu söylemiştir. Bir

diğer kürekçi olan Hoşkadem de kendisinin fitik hastası olduğu halde yazıldığını şikayet etmiştir.

Bu teftiş sırasında güç durumunda kalan kadı ve beraberindeki kul ile reis, kayıp ve kaçak olan kürekçileri bulmayı üzerlerine almalarına rağmen verdikleri ifadelere göre suçlu bulunmuşlar, kadı görevinden azledilerek kul ve reis ile birlikte hapis cezasına çarptırılmışlardı.

Kürekçi kaçaklarının takibi ile ilgili yine aynı döneme ait başka örnekler de bulunmaktadır. Mesela, İnebahtı ve Moton seferleri için toplanan bazı kürekçilerin kaçtıkları anlaşılmış ve savaştan sonra bunların bağlı oldukları kadıliklar teftiş edilerek kürekçilere ödenen paralar yeniden tahsil edilmiştir. Bu kazalar arasında Pirlepe, Manastır, Şehirköy, Berkofça, Filibe ve Sofya yer almaktadır. Bir örnek olmak üzere Sofya kazasından toplanan kürekçilerden onikisi birer aylık, beşi üçer aylık, Moton seferine gidenlerden de altısı birer aylık, ikisi ise üçer aylık maaşlarını alarak kaçmışlar, bu yüzden bağlı oldukları yerlerin reayası bunları yeniden ödemek zorunda kalmıştır. Bu kazalara ait kayıtlardan gayrimüslim kürekçilerin 90 akçe, müslümanların 120 akçe maaş aldıkları ve bu paranın temini için hane başına 25 akçe toplandığı görülmektedir³³.

ABSTRACT

In Ottoman navy, in the era, ships moved by oar power there was a great need for oarsmen. Mostly they were collected among people in payment of Avarız and during their duties some salaries were paid to them. In this article in which conditions and from which locations they were collected have been discussed.

³³ Bu teftiş Evâil-i Ramazan 906 (21-31 Mart 1501)'da 405 kürekçisi olan Pirlepe'de, Evâil-i Şevval 906 (21-30 Nisan 1501)'da Manastır'da (*Müteferrik Defterler*, nr. 36806, s. 822-823), Evâhır-ı Rebülâhır-Evâsıt-ı Şa'ban 907 (Kasım1501-Şubat1502) tarihleri arasında da Sofya, Şehirköy, Berkofça ve Filibe kazalarında yapılmış ve kaçan kürekçilerin bedelleri yeniden tahsil edilmiştir (*Aynı defter*, s.1022-1027).

EK:

905 (1499)'de Satılmış Kazasından Temin Edilen Kürekçilere Ait Defter

Atebe-i ulyâya ve bârigâh-ı a'lâya irsâl olan sûret-i defter budur ki;

Pâdişâhdan -halledet hılâfetuhû-nun sene hamse ve tis'a-mie yılında vâki olan deryâ seferi için kürekçi yazmağa fahru'l-emâcid ve'l-ekârim Cancağa? subaşı Şükrullah Bey emîn ve kapukulu Sinan Bey kul ta'yîn olup kazâ-i Satılmış emr-i pâdişâhi ile yetmişdört nefer kürekçi yevmi dörder akçeden dört aylık ulûfe ile yazmak buyurulup ve elli nefer bir reis ulûfesi altı akçe emr olup gâyet bu ki, ol mikdâr ta'yîn olan neferden naks ola denildikde emr-i âlî mücebince bir nefer naks olup bâki yetmişüç nefer piyâde ulûfesi ile yazılup ihrâc olup iki aylık ulûfe pâdişâh emr ile verilüp bâki iki aylık ulûfe Devlet Âsitânesine irsâl kılındı. Bu hükm-i pâdişâhide iki defter edilüp biri kazâda ve biri Hazîne'ye gönderile deyü buyurulduğu ecilden zikr olan mikdâr neferin esâmisi zikr ve şerh olup Devlet Âsitânesine irsâl olundu.

Divân-ı Keşiş Deresi

An karye-i Kuz Pınarı
Ahmed veled-i Gayb, Mustafa veled-i Pîr Hasan, Mehmed veled-i Mahmud.
Kefil ehl-i karye zükûru.

An karye-i Fındık
Ahmed veled-i Menşa, Pîr Ömer veled-i Mustafa, Osman veled-i Mehmed,
Eyüb veled-i Pîr Mahmud (giriht), Mehmed veled-i Rasûl.
Kefil ehl-i karye zükûru.

An karye-i Hoy
Pîr Kadem veled-i İbrahim
Kefil, ehl-i karye zükûru.

An karye-i Akça Kilise
Halil veled-i Yusuf
Kefil, ehl-i karye zükûru

An karye-i Tur Ali
Pîr Ahmed veled-i Rasul (marîz olup terk olundu), Mehmed veled-i Ömer,
Yusuf veled-i Belene
Kefil ehl-i karye zükûru.

An karye-i Penaris
Halil veled-i Beşe (marîz olup terk kılındı), Hasan veled-i Ofçî Mehmed,
Kefîl ehl-i karye zükûru.

Divân-ı Serkiz
An karye-i Eriklüce
Ali veled-i Aykud

An karye-i Kazma
Mustafa veled-i Ali, Mahmud veled-i Ahmed

An karye-i Bel alan
Hüseyin veled-i Pîr Mehmed

An karye-i Derbend
Mahmud veled-i Pîrî, Mehmed veled-i Kırbıyık

An karye-i Demürcü
Hüseyin veled-i İbrahim, Hüseyin veled-i Mehmed

An karye-i Sergiz
Mehmed veled-i Hacı.

An karye-i Kızıl Akça
Latif veled-i Hasun, Mehmed veled-i Hasan

An karye-i Mera
Pîr Nazar veled-i Kandan
Kefîl ehl-i karye zükûru

Divân-ı Samur

An karye-i Tefkur (Tekfur)
Mahmud veled-i Mehmed

An karye-i Karaca-i Kafir
Hamza veled-i İbrahim (marîz),

An karye-i Kovancılı ?,
Ramazan veled-i Osman
Kefîl ehl-i karye zükûru

Divan-ı Çok Değirmen
Hasan veled-i Mustafa

An karye-i Ballık
Ali veled-i İbrahim, Nazar veled-i Musa, Mehmed veled-i Yakub (giriht)
Kefîl ehl-i karye zükûru.

Divan-ı Meydan
Ali veled-i Ömer (giriht), Hamza veled-i Mustafa (giriht), Veli veled-i
Ömer

Kefîl ehl-i karye zükûru
An karye-i Pençik
İbrahim veled-i Yakub (giriht), Ahmed veled-i Çaltı Beşe

An karye-i Kadıncık
Pîr Mehmed veled-i Bayezid

An karye-i Değnuk
Menşâ veled-i İsa

An karye-i Geyiklüce
Ayud (?) veled-i Mezdî (Reis), Mustafa veled-i Halil
Kefîl ehl-i karye ve ağaları

Divan-ı Kuz Deresi

An karye-i Bileği (?)
Hasan veled-i Halil, Rasul veled-i Mehmed, Mahmud veled-i Bahşâyış, Pîr
Nazar veled-i Yayla,
Kefîl ehl-i karye zükûru

An karye-i Dırhna, (?)
İlyas veled-i Taşağıl

An karye-i Manor (?)
Mustafa veled-i Fark

An karye-i Ensizce (?)
Mustafa veled-i İsa, Yunus veled-i Pîr Ali
Kefîl ehl-i karye zükûru

Ez divân-ı Görene

An karye-i Ak Kilise

Ramazan veled-i Mustafa, Muzaffer veled-i Hasan, Yakub veled-i Mehmed (marîz), Hüseyin veled-i Hoca Ali, Pîr Mehmed veled-i Hüseyin.

An karye-i Saraycık,
İsrail veled-i Ahmed (giriht)
Kefil ehl-i karye zükûru.

Divan-ı Çerki

Pîr Mehmed veled-i Hüseyin (marîz olup terk olundu). Durmuş veled-i Menşâ, Mustafa veled-i Ali
Kefil ehl-i karye zükûru.

An karye-i Keşiş

Ahmed veled-i Sa'd Ahmed, Ali veled-i Erzen,
Kefil ehl-i karye zükûru

An karye-i Fartil

Mehmed veled-i Musa (marîz), Rasul veled-i Ahmed
Kefil ehl-i karye zükûru

An karye-i Karkucak

Süleyman veled-i Mezîd

Divan-ı Bice

Çırak veled-i Mehmed (giriht), Yusuf veled-i Hacı (giriht)
Kefil ehl-i karye zükûru

An karye-i Güvez

Mahmud veled-i Hacı Yusuf İlyas veled-i Ahmed
Kefil ehl-i karye zükûru

Divan-ı Çamaş

An karye-i Çatak
Yusuf veled-i Mehmed

An karye-i Keşerik (?)

Rasul veled-i Hamza

An karye-i Kil Göni
Hamza veled-i Yusuf

An karye-i Emirşe Beyi

Pîr Kasım veled-i Ahmed (giriht).

el-Emru kemâ zükire ve'l-hâlu alâ mâ sutire ene'l-fakir Ali bin el-hâc
Dursun el-müvellâ bi-kazâ-i Satılmış bi-emr-i men lehü'l-velâye -azze
nasruhü-.

(KK. 2544)

958 (1551) senesinde Kürekçi Temin Edilen Kazalar ve Kürekçi Sayıları

Kaza Adı	Kürekçi Sayısı	Kürekçilerin Haazr olduğu tarih	Temin tarih	Hükümet İzletim Klüze	Kadı	Kaynak
İzvorik	32	40	7 C	Yusuf	Hüseyin b. Ahmed	MA/D. 23301
Çorlu	29 ³⁴		Evliâ-i RA		Süheyl	IE-Bab. 3
Tatarpazarı	19		Evliâ-i RA		Yakub	IE-Bab. 4
Koniça	40.500 akçe ³⁵		10 CA	Mehmed		IE-Bab. 5
Şehirköy	2	32	14 M		Ibrahim b. Yusuf	IE-Bab. 6
Gönen	2	32	14 M		Mehmed	D.MKF. dos. 1/9
Herzograd	15	26	Evliâ-i S		Mehmed	D.MKF. dos. 1/10
Arpaç	15	28	25 S.	Budak	Ahşen b. 7	D.MKF. dos. 1/11
Bekefça	18	28	21 RA		Mehmed b. Kasım	D.MKF. dos. 1/12
Karınablad	18	39	Evliâ-i RA	25 R	Mehmed	D.MKF. dos. 1/13
Lofça	37	7	26 R	Cafer	İdris b. Ebi Abbas	D.MKF. dos. 1/14
Sığıt ve Pazarcık	7	36	S.		Musa	D.MKF. dos. 1/15
Gümülcine	20	36	29 R		İdris	D.MKF. dos. 1/16
Alasonya	37	37	27 R		Yusuf	D.MKF. dos. 1/17
Turbal	45	37	6 CA		Yusuf	D.MKF. dos. 1/18
Pirepolje	37	37	15 CA		Seyyid Mahmud	D.MKF. dos. 1/19
Adula	28	163	Evliâ-i S	Ali	Taceddin	D.MKF. dos. 1/20
Manistur	38	38	Evliâ-i RA	3 CA	Ali b. Mustafa	D.MKF. dos. 1/21
Pınaz	8	8	25 CA	Mehmed	Hamza	D.MKF. dos. 1/22
Turgud	41	41	11 CA		Hüseyin	D.MKF. dos. 1/23
Körtün	3	2	10 CA		Ahmed	D.MKF. dos. 1/24
Kal'a-i Kili	3	2	4 R		Ahmed	D.MKF. dos. 1/25
Çrnova	5	32	10 CA	Ali	Ebu'l-Kasım	D. BSM. Dos. 1/64
Eskihisar	19	19	10 CA			AE-Kanunı 239
Aydos	27	5	25 C		Soyami b. Ali	AE-Kanunı 240
Vidin	7	7	4 R			AE-Kanunı 252
Sultanönü	33	33	10 CA	Ali	İsa b. Hamza	D.MKF 27417

34

Çorlu'dan ayrıca 13 alataç alınmıştır.

35

618 hanesi olan Koniça'dan alınan bu bedelin kaç kürekçiye karşılık ödendiği tesbit edilememiştir.

36

Gümülcine'den ayrıca 19 alataç alınmıştır.

37

Defter noksan olduğu için tam sayı göstermemektedir.

Köyçeğiz	44				Omer	D.MKF 27417
Anasya	177				Mehmed b. Yakub	D.MKF 27417
Kanar	10			Cafer	Musa b. İbnak	D.MKF 27417
Kandıra ve Ada	67 ³⁸	15 RA	27 R	Cafer-Ali	Hüsam b. Seydi	D.MKF 27417
Angeli Kasrı			18 R			
Behlilje	1	143	25 R		İsa b. Ramazan	D.MKF 27417
Kağ	39	47	26 R		Abdülkerim b. Ali	D.MKF 27417
Çerkeç	5.240 akçe ³⁹	Evliâ-i CA	15 CA		Lârfullah b. Emrullah	D.MKF 27417
İlgun	21				Ahmed	KK. 2549, s. 1
Zeytin	21				Atanillah	KK. 2549, s. 3-4
Neveköp	180	6	25 R	Mustafa	Hüseyin	KK. 2549, s. 7
Gerde	43		26 R		Hacı Mehmed	KK. 2549, s. 13-14
Uşak	87		25 R	Ali	Abdurrahman	KK. 2549, s. 15-17
Mudurnu	40		25 R		Mehmed b. Şaban	KK. 2549, s. 21-24
Bozdoğan	33		27 R		Selman	KK. 2549, s. 27-29
Seydiğazi	13		21 R		Ahmed b. Serac	KK. 2549, s. 31-32
Balkesir	27		11 R		Mehmed	KK. 2549, s. 33-34
Küre-i Selindi	37		21 R		Sinan	KK. 2549, s. 35-36
Eğrigöz	35		21 R		Ali b. Hamza	KK. 2549, s. 37-38
Gedus	39		22 CA		Mehmed b. Mustafa	KK. 2549, s. 43-44
Aydonat	44		7 CA		Hüseyin	KK. 2549, s. 47-48
Karşınlu	37		27 R	Cafer	Müeyyed	KK. 2549, s. 49-51
Marmara	18		27 R		Mustafa	KK. 2549, s. 53
Yedigöller	27		26 R		Muhammed Derviş	KK. 2549, s. 55-56
Gölbisar	66				Kasım	KK. 2549, s. 57
Niksar	25	20 RA	25 R	Nasuh	Yusuf b. Yakub	KK. 2549, s. 58
Seyhli	72	27 RA	29 R	Hüseyin	Seyh Mehmed	KK. 2549, s. 67-68
Yörükân-ı Ankarâ	35		21 R		Mehmed b. İdris	KK. 2549, s. 69-71
Milan	26		21 R	Ali Reis	Ali	KK. 2549, s. 73-74
Bigadic	17		28 R		Abdülkâfir b. Kasım	KK. 2549, s. 75-76
Çeşme	40		7 CA	Mustafa	Seydi Ali	KK. 2549, s. 77-78
Sarıncık	48		5 CA	Mahmud	Piri b. Muhtarrem	KK. 2549, s. 79-80

38

Kandıra ve Ada'dan sadece alataç alınmıştır.

39

Sadece bedel alınmıştır.

40

Çeşme'den ayrıca 57 alataç alınmıştır.

Karahisar-ı Derrinli	9			10 CA	Ibrahim	Şeref	KK. 2549, s.81-82
Keefe	55			27 R		Mustafa	KK. 2549, s.83-84
Çubuklıbad	47			27 R	Ahmed	Seraf b. İlyas	KK. 2549, s.85-86
Akhisar	23		Evâit-i RA	27 R	Receb	Ali	KK. 2549, s.87
Mihalteçak	18			21 R		Mehmed	KK. 2549, s.89-90
Yeniçe-Zağra	19	4	25 S	1 RA	Hüseyin	Mahmud b. Üveys	KK. 2549, s.91-92
Tikveç		49	Evâit-i Ra	28 R		Mahmud b. Kenan	KK. 2549, s.93-94
Turbala		121		28 R		Badi	KK. 2549, s.95-102
Eğirdir	173			23 R	Sarva	Fethullah	KK. 2549, s.107-109
Uakub	131			22 CA		Muhammed b. Ali	D. ÇRS. 25995